

Avrea Gemma Christianorvm

Ruben, Leonhard

Paderbornae, 1604

Capvt I. Christus Iesus Dominus noster qui est Filius Dei, est versus De[us]
per essentia[m] sicut Pater, quod probatur collatione noui testame[n]ti
cu[m] veteri, contra Iudæos & Arrianos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68313)

LIBER PRIMVS.
DE
CHRISTI IESV
DIVINITATE ET NA-
TVRA DIVINA.

CAPVT I.

CHRISTVS IESVS DOMINVS NOSTER,
*qui est filius Dei, est verus Deus per essentiam
sicut Pater.*

VERITAS hæc probatur collatione loco-
rum sacræ scripturæ noui testamenti cum
veteri contra Iudæos & Arrianos.

PRIMVS LOCVS. Exodi 20. 2. *Ego sum
Dominus DEVS tuus, qui eduxi te de terra E-
gypti, de domo seruitutis. Hunc esse Dominum
IESVM, docet D. Iudas in sua canonica. vers. 5.
Commonere autem vos volo, scientes semel omnia,
quoniam IESVS populum de terra Egypti sal-
uans, secundo eos, qui non crediderunt perdidit.*

II. Exod. 20. 22. *Dixit præterea Dominus
ad Moysen: Hæc dices filiis Israël: Vos vidistis
quod*

LIBER PRIMVS

quod de caelo locutus sum vobis. Cui locus D. Pauli respondet. Hebr. 12. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Non enim accessistis ad tractabilem montem & accensibilem ignem, & turbinem, & caliginem; & procellam, & tuba sonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excusauerunt se, ne eis fieret verbum. (Non enim portabant quod dicebatur. Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus.) Sed accessistis ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem caelestem, & multorum millium angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in caelis: & iudicem omnium Deum, & Spiritus iustorum perfectorum, & testamenti noui mediatorem Iesum: & sanguinis asperersionem: melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de caelo loquentem nobis auertimus: Cuius vox mouit terram tunc: nunc autem repromittit dicens: Adhuc semel: & ego mouebo non solum terram, sed & caelum.

III. Psalm. 2. 7. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Psalmus iste accommodatur Christo. Actorum 4. 25. 26. Qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terra & principes conuenerunt in unum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Locus vero citatus respon-

DE CHRISTI IESV DIVINITATE. 3

Spondet Christo. Actorum 13. 32. 33. 34. 35. 36. 37.
 Et nos vobis annunciamus eam. que ad patres nostros
 repromissio facta est: quoniam hanc Deus adimple-
 vit filijs nostris, resuscitans Iesum, sicut & in psal-
 mo secundo scriptum est: Filius meus es tu ego ho-
 die genui te. Quod autem suscitavit eum a mor-
 tuis, amplius iam non ^{re}versurum, in corruptionem, ita
 dixit: Quia dabo vobis sancta David fidelia, Ideoq;
 & alias dicit: Non dabis sanctum tuum videre cor-
 ruptionem. David enim in sua generatione cum
 administrasset voluntati Dei, dormiuit, & apposi-
 tus est ad patres suos, & vidit corruptionem He-
 bræor. 1. 5. Cui enim dixit aliquando angelorum:
 Filius meus es tu ego hodie genui te? Et rursus, Ego
 ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium, vide et-
 tiam infra loco 10.

IV. Christus Dominus est rex gloriæ.
 psalmo 23. 7. Attollite portas principes vestras,
 & eleuamini porte æternales: & introibit rex gloriæ.
 1. Cor. 2. 7. 8. Sed loquimur Dei sapientiam in
 mysterio, que abscondita est, quam predestinavit
 Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo
 principum huius seculi cognouit: si enim cognouis-
 sent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Cru-
 cifixerunt autem Christum.

V. Psalm. 44. 7. Sedes tua Deus in seculum
 seculi: virga directionis virga regni tui. Ad Chri-
 stum hunc locum refert D. Paulus Hebr. 1. 8.
 Ad filium autem: (Supple dixit) Thronus tuus
 Deus in seculum seculi: Virga æquitatis virga regni tui.

VI. Psalm. 67. 8. *Deus cum ingredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto. versu 19. Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus.* Ad Christum hoc vaticinium refert D. Paulus Eph. 4. 7. 8. 9. *Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus; quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terra? Qui descendit ipse est, qui & ascendit super omnes calos, ut impleret omnia.* De donis vero datis hominibus mox subiungitur vers. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi, ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum in astutia ad circumuentionem erroris*

VII. Psalmo 77. 40. *Quoties exacerbauerunt eum (Deum scilicet) in deserto, in iram concitauerunt eum in iniquo? Cui resp. 1. Cor. 10. 9. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentauerunt (quod idem est ac si dicat exacerbauerunt) & a serpentibus perierunt. De quo Numerorum cap. 21. versu 6. 7. 8. 9.*

VIII.

DE CHRISTI IESV DIVINITATE. 5

VIII. Psalmo 94. 6. *Venite adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum qui fecit nos. Hunc Deum D. Paulus dicit esse Christum. Hebr. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Et Moyses quidem fidelis erat, in tota domo eius, tanquam famulus, in testimonium eorum, qua dicenda erant. Christus verò tanquam filius in domo sua, qua domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei usq; ad finem firmã retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundũ diem tentationis in deserto, ubi tentauerunt me patres vestri, probauerunt & viderunt opera mea, quadraginta annis: propter quod infensus fui generationi huic, & dixi semper hi errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas, quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo: Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Et sicut præcedenti loco septimo non vult vt eum tentemus, sic vult hìc vt eum audiamus.*

IX. Psalmo 69. 8. *Adorate eum omnes angeli eius, audiuit & letata est Sion, & exultauerunt filie Iuda, propter iudicia tua Domine. De hac adoratione Hebr. 1. 6. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terra dicit, & adorent eum omnes angeli Dei.*

X. Psal. 109. 3. *Tecū principium in die virtutis tua, in splendoribus Sanctorum: ex utero ante Luciferum genui te.* Respondet Hebr. 1. 5. vt supra loco tertio.

XI. Psalmo 101. 16. *Et timebunt gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terræ gloriam tuam.* Vbi ponitur Iehoua Hebraicè. quem psalmum ad Christum Dominum refert D. Paulus Hebr. 1. 10. 11. 12.

XII. Esaiaë 6. 1. 2. 3. *In anno quo mortuus est Rex Ozias vidi Dominum sedentem super solium exelsum & eleuatum, & ea que sub ipso erant, replebant templum. Seraphin stabant super illud, sex ala vni, & sex ala alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant & clamabant alter ad alterum & dicebant. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Quod caput accomodatur Christo. Ioann. 12. 37. 38. 39. 40. 41. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: vt sermo Isaiaë Propheta impleretur quem dixit: Domine quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaiaë. Excacauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur & sanem eos. Hac dixit Isaiaë, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo Christo Domino scilicet. Simile est, Apoc. 4. 2. Et statim fui in Spiritu, & ecce sedes posita erat in*
calo

caelo, & supra sedens versu 8. 9. 10. 11. Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas, & in circuitu, & intus plena sunt oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorem & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum, procidebant viginti quatuor Seniores ante sedentem in throno & adorabant viventem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es Domine Deus noster, accipere gloriam & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter tuam voluntatem erant, & creata sunt.

XIII. Isaia 7. 14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod impletur Lucae 1. 30. 31. 32. Et ait angelus ei. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum, Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, & regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius non erit finis. Matt. 1. 22. 23. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus.

XIV. Isaia 8. 13. 14. 15. 16. 17, Dominum

et 4

exerci-

exercituum ipsum sanctificate: ipse panor vester, & ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem autem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israël, in laqueum & in ruinam habitantibus Ierusalem, & offendent ex eis plurimi, & cadent & conterentur; & irretientur, & capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis, expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Iacob, & prestolabor eum. De Christo verò loquitur Simeon ille iustus & timoratus expectans in Christo consolationem Israël Luc. 2. 34. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius. Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. Rom. 9. 32. Israël sectando legem iustitiae in legem iustitiae non peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est. Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum non confundetur I. Petr. 2. 6. 7. 8. 9. Propter quod continet scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summam angularem, electum, pretiosum, & qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobauerunt edificantes, hic factus est in caput anguli, & lapis offensionis, & petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis eius, qui de tenebris

bris vocavit vos, in admirabile lumen suum.

XV. *Isaia 9. 6. Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius: & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Hic parvulus cum vocabulo adiuncto Deus, nascitur. Luc. 2. 6. 7. Factus est autem cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareretur, & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in praesepio: quia non erat ei locus in diuersorio. Versu. II. 12. Quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate David. Et hoc vobis signum: inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in praesepio.*

XVI. *Isaia 35. 4. 5. 6. Dicite pusillanimis confortamini & nolite timere: Ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet & saluabit nos. Tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum: quia scissae sunt in deserto aquae, & torrentes in solitudine. Impletur Matt. II. 4. 5. Et respondens Iesus ait illis: Euntes renunciate Ioanni qua audistis & vidistis, caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgant, pauperes euangelizantur, & beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. De quibus miraculis latius infra libro quarto, capite 13.*

XVII. *Isaia 40. 3. Vox clamantis in deserto*

A 5

serto

*serto parate viam Domini, rectas facite in solitudi-
 ne semitas Dei nostri. Ponitur Iehoua in Hebreo
 Accomodatur Christo. Matth. 3. 3. Hic est enim
 de quo dictum est per Isaiam prophetam dicentem.
 Vox clamantis in deserto parate viam Domini: re-
 ctas facite semitas eius. Marci 1. 1. 2. 3. 4. Ini-
 tium Euangely Iesu Christi filij Dei: Sicut scriptum
 est in Isaias Propheta. Ecce ego mitto angelum
 meum ante faciem tuam, qui preparabit viam
 suam ante te. Vox clamantis in deserto, parate
 viam Domini, rectas facite semitas eius. Fuit Ioan-
 nes in deserto baptizans & predicans baptismum
 pœnitentia in remissionem peccatorum. Lucæ. 3. 3.
 4. 5. 6. Et venit in omnem regionem Iordanis, præ-
 dicans baptismum pœnitentia in remissionem pecca-
 torum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ
 Propheta: Vox clamantis in deserto, parate viam
 Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis
 implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur.
 Et erunt praua in directa, & aspera in vias planas,
 & videbit omnis caro salutare Dei. Ioan. 1. 22. 23.
 Quis es ut responsum demus his qui miserunt nos?
 quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in de-
 serto, Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Pro-
 pheta.*

XVIII. Isaiæ 41. 3. 4. *Vox clamantis in
 deserto, parate viam Domini, rectas facite in solitudi-
 dine semitas Dei nostri. Omnis vallis exaltabitur, &
 omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua
 in directa, & aspera in vias planas. Ibidem cap. 44.
 6. Has*

DE CHRISTI IESV DIVINITATE. II

6. Hæc dicit Dominus Rex Israël, & redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus, & ego nouissimus, & absq; me non est Deus. Capite 48. 10. 11. 12. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis. Propter me faciam: ut non blasphemer, & gloriam meam alteri non dabo. Audi me Iacob & Israël quem ego uoco. Ego ipse: ego primus & ego nouissimus. Talis Christus. Apoc. 17 18. Et cum uidissem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus: & posuit dexteram suam super me dicens, noli timere, ego sum primus & nouissimus. Ibidem cap. 22. 13. Ego sum A & Ω, primus & nouissimus, principium & finis.

XIX. Isaia 45. 14. 15. Hæc dicit Dominus, Labor Egypti, & negotiatio Aethiopia, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: post te ambulabunt: uincti manicis pergent, & te adorabunt teq; deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est absq; te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël, Saluator. Absconditus per assumpti corporis Sacramentum. Saluator. Matth. 1. 20. 21. Hæc autem eo (Iosepho scilicet) cogitante. Ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est: pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. De quo plura infra libro tertio capite 21.

XX. Isaia 4. 22. 23. 24. *Conuertimini ad*
me

me & salui eritis omnes fines terra: quia ego Deus & non est alius. In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitie verbum, & non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Accommodat id Christo D. Paulus Rom. 14. 10. 11. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi: scriptum est enim. Vno ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo. De qua statione ante eius tribunal, vide etiam 2. Cor. 5. 10. Phil. 2. 9. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESUS Christus in gloria est Dei patris. Ille ergo cui curuabitur omne genu, est Deus Israel, est Christus.

XXI. Isaia 52. 5. 6. 7. 8. Et nunquid mihi est hic dicit Dominus, quoniam ablati sunt populus meus gratis? dominatores eius iniquè agunt, dicit Dominus, & iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus nomē meum in die illa: quia ego qui loquebar ecce adsum. Quam pulchri super montes pedes annunciantis & predicantis pacem, annuntiantis bonum, predicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus: vox speculatorum tuorum, leuauerunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculo videbunt cum conuerterit Dominus Sion. Versu 10. Parauit Dominus brachium
sano

sanctum suum in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terra salutare Dei nostri. Versu 12. Quoniam non in tumultu exhibitis, nec in fuga properabitis; Præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israël. Illud salutare vidit Simeon. Luc. 2. 30. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciē omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Et explicat S. Ioannes Bapt. Luc. 3. 7. & videbit omnis caro Salutare Dei. Et D. Paulus Actor. 28. 28. Notum ergo sit vobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient. De quo etiam Psalmo 97. 2. Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium reuelavit iustitiam suam.

XXII. Ieremiæ 14. 8. 9. Expectatio Israël, saluator eius in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non potest saluare? tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum est super nos, ne derelinquas nos. Colonus est Christus in agricultura seminis. Vir vagus qui non habet ubi caput reclinet. Cum vulpes foveas habeant & volucres cali nidos. Matth. 8. 10.

XXIII. Ieremiæ 23. 5. 6. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda & Israël habitabit confidenter: & hoc est nomen,

men, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Impletur in Christo qui ex semine David secundum carnem natus, factus est nobis iustitia & cætera, vt libro tertio cap. 3. & 8. 1. Cor. 1. 30. 31. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio & redemptio: vt quemadmodum scriptum est: Quis gloriatur in Domino gloriatur. Et Danielis 9. 24. est iustitia sempiterna. Septuaginta hebdomades abbreviate sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, vt cõsummetur prauaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & vngatur sanctus sanctorum & cætera.

XXIV. Baruch. 3. 36. 37. 38. Hic est Deus noster, & non estimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplina, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Nil clarius de Christi doctrina, disciplina, & vita dici potuit. De quibus inferius toto libro tertio, quarto & quinto agemus.

XXV. Ose. 1. 7. Deus sic loquitur. Et domui Iuda miserebor, & non saluabo eos in Domino Deo suo, & non saluabo eos in arcu & gladio, in bello, & in equis, & in equitibus. Sic D. Paulus Actorum 13. 23. 24. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israël Saluatorem Iesum, predicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum pœnitentiæ omni populo Israël.

Deus

DE CHRISTI IESU DIVINITATE. 15

Deus pater dedit Christo populo suo saluatorem.
Plura libro 3. cap. 21.

XXVI. Ioelis 2. 27. 28. 29. 30. 31. 32. Et
scietis quia in medio Israel ego sum: & ego Dominus
Deus vester, & non est amplius: & non confundetur
populus meus in aeternum. Et erit post haec, effun-
dam Spiritum meum super omnem carnem: & pro-
phetabunt filij vestri & filiae vestrae: senes vestri som-
nia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt.
Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis ef-
fundam Spiritum meum. Et dabo prodigia in cae-
lo, & in terra sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
Sol conuertetur in tenebras, & luna in sangui-
nem: antequam veniat dies Domini magnus & hor-
ribilis. Et erit omnis qui inuocauerit nomen Do-
mini, saluus erit: quia in monte Sion, & in Ierusa-
lem erit saluatio, sicut dixit Dominus, & in residuis
quos Dominus vocauerit. Refert id D. Petrus ad
Christum in prima sua post acceptum Spiritum
sanctum concione, Actor. 2. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
22. 23. 24. Sed hoc est, quod dictum est per prophe-
tam Ioel. Et erit in nouissimis diebus (dicit Domi-
nus) effundam de spiritu meo super omnem carnem
& prophetabunt filij vestri, & filiae vestrae, & iuue-
nes vestri visiones videbunt, & seniores vestri som-
nia somniabunt. Et quidem super seruos meos & su-
per ancillas meas, in diebus illis effundam de spiritu
meo & prophetabunt, & dabo prodigia in caelo sur-
sum, & signa in terra deorsum, sanguinem & ignem,
& vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras, &
luna

luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus. Et omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Viri Israëlita audite verba haec. Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigijs & signis quae fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis: hunc definito consilio & praescientia Dei traditum per manus iniquorum, affligentes interemistis, quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

XXVII. Mich. 4. 6. 7. In die illa dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam quam eieceram, colligam: & quam afflixeram, consolabor, & ponam claudicantem in reliquias, & eam qua laborauerat, in gentem robustam, & regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & usque in æternum. De regno Christi in domo Iacob in æternum loquitur Gabriel Archangelus Lucæ 1. 30. 32. 33. Et ait Angelus ei. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Videatur & psalmus 44. versu 5. Isa. 32. vers. 1. Ier. 23. vers. 6. † 33. vers. 20. 21. Apoc. 11. vers. 15.

XXVIII, Mich. 7. 18. 19. 20. Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, & transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet
ultra

ultra furorem suum: quoniam volens misericordiam est, reuertetur & miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras, & proyciet in profundum maris omnia peccata nostra, Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, que iurasti patribus nostris a diebus antiquis, Impletur in Christo Ioan. 1. 24. 25. 26. 27. 28. 29. Et qui missi fuerant erant ex Phariseis, & interrogauerunt eum, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens. Ego baptizo vos in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, quo ante me factus est. Cuius ego non sum dignus, ut soluam eius corrigiam calceamenti. Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait. Ecce Agnus Dei qui tollit peccatum mundi. De quo Agno vide plura Isa. 11. 19. 1. 16. 1. 53. 7. Ioel. 1. 36. Apoc. 13. 8. Et in Apocalypsi saepius, capitibus, 5. 6. 7. 12. 14. 15. 17. 19. 21. 22. & infra libro 3. cap. 2. Hinc etiam per Christum potestas clauium. Matth. 16. 19. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: Et quodcumque solueris super terram erit solutum & in caelis. Cui & correspondet capit. 18. versus 18. Et Ioannis capit. 20. versus 22. & 23. Hinc peccata dimittit paralytico Matth. 9. 1. 2. Et ascendens in nauiculam transfretauit & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili, dimittatur tibi peccata

B

8na

tua. Marci. 2. 5. Cum autem vidisset Iesus fide[m] illorum, ait paralytico. Fili dimittuntur tibi peccata tua. Lucæ. 8. 20. Quorum fidem ut vidit, dixit Homo remittuntur tibi peccata tua. Mariæ Magdalenæ. Lucæ. 7. 47. 48. 49. 50. Propter quod dico tibi. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te salvans fecit, vade in pace.

XXIX. Abacuc. 3. 18 Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo, ubi Hebræi legunt, in Deo salute mea. De qua salute & saluatore D. Paulus. Heb. 2. 10. Decebat enim cum propter quem omnia, & per quæ omnia qui multos filios in gloriam adduxerit, auctorem salutis eor[um] per passionem consummari. Ibidem. cap. 5. 9. Et consummatus. factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Apoc. 7. 10. Et clamabant voce magna dicentes. Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno. Qua de re latius libro 3. capite 21.

XXX. Zachar. 2. 8. 9. 10. 11. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes qua spoliauerunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, quia ecce ego leno manum meam super eos, & erunt præda his, qui seruebant sibi: Et cognoscetis quia Dominus exercituum misit me.

DE CHRISTI IESV DIVINITATE, 19

me. Lauda & letare filia Sion, quia ecce ego venio & habitabo in medio tui ait Dominus: & applicabuntur gentes multae ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & scies quia Dominus exercituum misit me ad te. Nullum scimus missum a Patre, nisi Christum. Ioan. 3. 17. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut mundus salvetur per ipsum. Ibidem, cap. 4. 34. 35. 36. 37. 38. Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis. Leuate oculos vestros & videte regiones, quia albae sunt iam ad messem, & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam aeternam. Et qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Ibidem, cap. 6. 40. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: ut omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Capit. 12. 49. Quia ego ex meipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

XXXI. Zachar. 3. 1. 2. Et ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini: & Satan stabat a dextris eius, ut aduersaretur ei. Et dixit Dominus ad Satan. Increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalē, nunquid non iste torris est erutus de igne? Increpauit Christus Diabolum tentantem. Matthæi 4. 10. Tunc dicit Iesus: Vade retro Satana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis & illi soli serues.

XXXII. Zachar. 12. .1. Onus verbi Domini super Israel dicit Dominus extendens calum & fundans terram & fingens Spiritum hominis in eo. Versu 10. Et effundam super domum David, & super habitantes Ierusalem Spiritum gratia, & precum: & aspicient ad me, quem confixerunt, & plangent eum placentu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. De Christo. Apocal. 1. 4. 5. 6. 7. 8. Ioannes septem Ecclesys que sunt in Asia. Gratia vobis & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt, & a lesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terra, qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes, Deo & patri suo: ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pugnerunt, & plangent se super eum omnes tribus terra: etiam; Amen.

XXXIII. Malach. 3. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum Dominator quem vos queritis, & Angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & se debet conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & conflabit eos quasi aurum & quasi argentum

gentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem sicut dies seculi. & sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis & adulteris & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me dicit Dominus exercituum. Ego enim Dominus & non mutor, & vos filij Iacob non estis consumpti. Sed nemo missus ante Christum qui ei viam praepareret nisi Ioannes Baptista, teste Christo. Matth. 11. 8. 9. 10. Sed quid existis videre? Prophetam? dico vobis & plus quam prophetam. Hic enim est, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui praeprabit viam tuam ante te. Sic Zacharias. Lucæ. 1. 76. 77. Et tu puer propheta Altissimi vocaberis: praebis enim ante faciem Domini parare vias eius.

CAPVT II.

Idem probatur ex locis noui testamenti.

I. Vbi vocatur filius Dei. Matth. 3. 17. Et ecce vox de caelis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui: Ibidem, cap. 16. 17. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui, cum Angelis suis: & tunc reddet unicuique secundum opera eius.

II. Ioannis 1. 14. Vocatur vnigenitus à patre. Et verbum caro factum est, & habitabit in nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vni-

B 3

geniti